

ERHVERVSJURA

EU-charter sikrer skarpere rettigheder for virksomheder og private

STRAFFELOV: Hvis en medlemsstats straffelov eller en grundlovsbestemmelse strider mod chartret, må den nationale lov vige, og flere medlemsstaters love kunne trænge til et eftersyn. Det gælder også den danske straffelov, som kan være i strid med charteret.



HANS SØNDERBY CHRISTENSEN
advokat, Sønderby Legal

finans@finans.dk



PATRICK GOERGEN
advokat

finans@finans.dk

EU-retten spiller EU's charter om grundlæggende rettigheder en stadig stigende rolle i retsudviklingen. Ikke bare har chartret gjort de grundlæggende rettigheder, der gælder i EU, mere synlige og lettere tilgængelige for private og virksomheder i EU, men det har også skabt et bedre grundlag for en styrkelse af deres rettighedsbeskyttelse.

Grundlæggende frihedsrettigheder og menneskerettigheder forbindes ellers med medlemsstaternes grundlove og med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Men med Lissabontraktatens ikrafttræden i 2009 opnåede chartret samme juridiske status som EU's traktater, og har siden haft forrang for de nationale grundlove. Chartret indeholder en håndfast beskyttelse af privates og virksomheders grundlæggende rettigheder. Ofte i højere grad end det kendes fra nationale grundlove. Det er derfor væsentligt for både private og virksomheder i Danmark og resten af EU at kende chartrets rette anvendelsesområde.

Oprindeligt antog en række af EU's medlemsstater med Sverige og Danmark i spidsen, at chartret kun havde et snævert anvendelsesområde. Det kunne ordlyden tyde på. Men med afsæt i en svensk sag (Fransson-sagen) fastslog EU-Domstolen i 2013, at chartret kan bruges overalt, hvor EU-retten er anvendelig.

Anvendelse af EU-retten indebærer således også anvendelse af de grundlæggende frihedsrettigheder og menneskerettigheder, der er sikret ved chartret. Virkningen er, at i alle sager, hvor EU-retten finder anvendelse, må medlemsstaterne, som følge af EU-rettens forrang, ikke anvende nationale regler, der er i strid med chartret.

Langt hen ad vejen svarer de grundlæggende rettigheder i chartret til dem, der al-

lerede kendes fra Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Chartret sikrer en mindst lige så god rettighedsbeskyttelse som efter konventionen. Men chartret kan også tillægge et højere beskyttelsesniveau end tilsvarende bestemmelser i konventionen. Der er også eksempler på, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har tillagt bestemmelser i konventionen en højere beskyttelse, end man gjorde før chartret.

Bedre beskyttelse

Før chartret fik samme juridiske værdi som EU's traktater i 2009, havde menneskerettighedsdomstolen igennem mange år fulgt en fast praksis, hvorefter den tiltalte i en straffesag skulle dømmes efter gerningstidens strafferegler. Det tillagdes efter daværende praksis ingen betydning, hvis reglerne efterfølgende var gjort lempeligere på domstidspunktet.

Denne praksis ændredes imidlertid i en skelsættende sag fra 2009 (Scoppola-sagen). Heri fastslog menneskerettighedsdomstolen med afsæt i chartret, at den tiltalte skal dømmes efter de strafferegler af gernings- og domstidens, der er de lempeligste, og at en tilsvarende ret kan udledes af konven-

tionen. Det fastsloges til trods for dens tidligere praksis, og til trods for at ordlyden af konventionen ikke indeholdt klar bestemmelse herom.

Menneskerettighedsdomstolen henviste udtrykkeligt til chartret som begrundelse for at yde den private part en bedre beskyttelse end hidtil efter konventionen.

Ifølge internationale regler som de gælder i dag både efter chartret og konventionen, er det en grundlæggende rettighed, at den tiltalte skal dømmes efter de lempeligste strafferegler af gernings- og domstidens.

Frem til at chartret opnåede samme juridiske værdi som EU's traktater og dommen i Scoppola-sagen, havde konventionen ellers ydet en ringere beskyttelse af den tiltalte i sådanne situationer.

Dansk undtagelse

I den danske straffelov findes en bestemmelse, der minder meget om chartrets. Som hovedregel sikrer den også den tiltaltes ret til at dømmes efter de lempeligste strafferegler af gernings- og domstidens. Den er blevet anvendt i flere sager. Det var bl.a. tilfældet i en sag vedrørende momsloven.

En person var således blevet tiltalt for overtrædelse af loven i forbindelse med salg

af brugte campingvogne. Men på domstidspunktet var reglerne for beregning af moms ved handel med brugte varer imidlertid blevet ændret. Det skyldtes dels harmonisering af EU-medlemsstaternes momsregler. Dels at de tidligere regler ikke fandtes rimelige, idet de medførte konkurrenceforvridning og dobbeltbeskatning. Landsretten fastslog, at den tiltalte på den baggrund skulle dømmes efter domstidens lempeligere regler.

Men ifølge den danske straffelov gælder der en undtagelse, som gør, at den tiltalte alligevel ikke er sikret at blive dømt efter domstidens lempeligere regler. Undtagelsen sigter til situationer, hvor der er tale om »ydre, strafskylden uvedkommende forhold«. Altså hvor lempelsen er begrundet i noget andet end i et ønske om at ned- eller afkriminalisere. F.eks. en teknisk betonet justering.

Anvendelsesområdet for den danske undtagelse synes derfor, efter førende strafferetsjuristers mening, bredere end den undtagelse, der følger af chartret og konventionen, som udelukker sigter på forbrudelser mod menneskeheden, hvor gerningstidens strengere regler altså fastholdes.

”

Danmarks straffelov – og med sikkerhed også andre medlemsstaters lovgivning – kunne trænge til et eftersyn i lyset af den internationalt gældende retstilstand, efter at chartret har opnået samme juridiske værdi som EU's traktater.

Denne artikel om aktuel EU-ret, som bringes i Jyllands-Posten, udarbejdes af advokaterne Hans Sønderby Christensen (H), Sønderby Legal, samt advokat Patrick Goergen, Etude Goergen, begge specialiserede inden for området.

I den danske strafferetlige litteratur er der således rejst tvivl om, hvorvidt den danske undtagelse er forenelig med Danmarks forpligtelser ifølge chartret.

I bogen ”Kommentareret Straffelov – Almindelig del” fra 2013 af Vagn Greve, Poul Dahl Jensen og Gorm Toftegaard Nielsen fastslår de førende danske straffejuridiske forfattere, at straffeloven på dette punkt næppe kan opretholdes med den praksis, som gælder, efter at chartret har fået samme værdi som EU's traktater. Den danske undtagelse, hævder de, er for bred.

Lov trænger til eftersyn

Meget tyder på, at denne kritik er berettiget fra en EU-vinkel. Danmarks straffelov – og med sikkerhed også andre medlemsstaters lovgivning – kunne trænge til et eftersyn i lyset af den internationalt gældende retstilstand, efter at chartret har opnået samme juridiske værdi som EU's traktater.

Sidste år afdækkede Morgenavisen Jyllands-Posten, hvordan lempeligere transportregler ikke havde fundet vej til domstolene og offentligheden i form af lov eller bekendtgørelse. Det skabte uro i branchen hos virksomheder med verserende straffesager og kritik fra førende advokater. Eksemplet viser behovet for at sikre virksomheder håndfast beskyttelse på vejen frem mod at nyde godt af besluttede lempelser. Med den internationale praksis i ryggen, står virksomheder i sådan en situation med anerkendelsesværdige argumenter.

Efter en svær fødsel med kun ringe anerkendelse, viser både menneskerettighedsdomstolen og EU-Domstolen, at det skal tages alvorligt i medlemsstaterne, at chartret nu har samme juridiske værdi som EU's traktater.

Et godt sted at starte i Danmark ville være at tage de førende strafferetsjuristers EU-kritik af den danske straffelov tilstrækkeligt alvorligt til at rette ind efter chartret med henblik på skarpere beskyttelse af private og virksomheder.

Ifølge straffejuridiske eksperter kunne den danske straffelov trænge til et eftersyn i forhold til at overholde internationale forpligtelser. Arkivfoto

